

נוכה לקרוא דברי המחבר בפנים הספר נפגוש בהקדמתו, אשר אם כי קטנה היא, ככ"ז היא נמרצת מאד ולכ הקורא יהנה אימה ויראת — הכבוד מפני פחד המחבר ומרוב גאונו ותהלתו, אשר בפיהו. — או לי, כי נדמיתו! יאמר הקורא בלבו, כי מההקדמה נשמע נחרת מחבר חדש, מקול מצהלותיו ונבהותו חרעש כל הארץ, יבוא ויאכל ספרות ומלואה, סופרים וספריהם! הלא כה דברו שם כאש: "מראש אראה את הסער הגדול, אשר יתחולל על ראשי בצאת מחברתי הקטנה הזאת לאור, מעבר מזה חמת מורדי אור תרדפני ומעבר מזה קנאת המשכילים האכלני". — בדברים קצרים ונמרצים הלא יתאר לנו המחבר ברוח נבואתו את הסער והרושם הגדול, שתעשה מחברתו הקטנה בצאתה לאור לפעול גבורות ולעשות חדשות. כלם, כחסידים כמשכילים, ירגזו ויחנעו עד להשחית. אלה — מורדי אור — מעבר מזה ירדפיהו בחמה, ושם מעבר השני רעה נשקפה לו מאח המשכילים. — ומרוע? תשאל בלבך, מרוע יאכלותו גם המשכילים? למה ירוף? למה יאכל? מה עשה? והשנית מה אפוא היא המחבר בעצמו אם אין דעת מורדי אור ואין דעת המשכילים נוחה ממנו? — אבל בעוד אתה נכון, משחאה, ירעישך פתאם המחבר כארבה כרוב גאונו ותהלתו ויאמר: "אולם לב טהור חנן לי ה', אשר לא ישא פני כל (תהלה ושכחה!) ואם אך מתי מספר אנשי אמת יהיו עמדי, אז ממי אפחד (עוז וגבורה!)". — הנה המחבר בטוח ומכטיח אחרים, כי לבו טהור (ש"מ שהוא מותר להמשכילים באכילה) וכי הוא איש אמת בוודאי; לכן סימן מובהק מסר לנו המחבר: אלה אשר יהיו עמדי, הנה אנשי אמת. — ומה אפוא אלה, אשר לא יהיו עמדי? — הנה זאת יברר לנו המחבר בעצמו ובכבודו בהקדמתו הקטנה והנמרצת לאמר: "אם משכילים על דבר אמת הנמו, הלא גם כלי מליצות ראמות ונשנבות ימשכוני חסד (לעילא ולעילא מכל חשבחתא והתהללות דאמירן עד כה בעולם הספרות!) ואם בחשכה יתהלכו, הלא גם אלפי הקדמות לא יועילו (כשם שהמחבר פוטר א"ע מכתיבת הקדמה ארוכה בדברי תהלות האלה, כך היה יכול לפטור א"ע בדבריו הללו מכתיבת ספר לגמרי!) ובכך (יוסף המחבר בהקדמתו הקטנה) לא אשפוך פה רוחי בהמון מליצות כיתר הסופרים, למצוא חן בעיני הקוראים, כי אחת היא לי מה שלא יענו בי המה. לא זכינו להבין כוננת המחבר בדבריו האלה, לפי משפטי לשון עבר. ומראש נראה את הלחץ, אשר המפרש את המחברת "חקר דבר" לעתיד לבוא, ילחץ א"ע בפירוש הדברים הסתומים האלו. אם כה יאמר, שהכיונה היא כאשר יאמר הרוסי: "Все ровно, чтобы они не сказали" ר"ל, אין משפט כל הקוראים לא נחשב בעיני למאומה, יאמרו מה שיאמרו, ואני לא אשגיח בהם; א"כ יקשה לו זאת, שהמחבר סותר א"ע תוך כדי דבור, מתחלה הוא נותן טעם ואמתלא על אשר לא ישפוך פה רוחו בהמון מליצות למצוא חן בעיני הקוראים (יהיו איוו שיהיו) מפני שאין ברצונו למצוא חן בעיניהם, כי אחת היא לו מה שלא יענו בו המה, יחוך כדי דבור הדר כיה מההיא ונותן טעם אחר והוא, אשר הקוראים המשכילים על דבר אמת ימשכונו חסד גם כלי מליצות ולא לה, אשר בחשכה יתהלכו, הלא גם אלפי הקדמות לא יועילו. והיה לו להמחבר לכתוב אם באופן זה: "והנה לא אשפוך פה רוחי בהמון מליצות כיתר הסופרים למצוא חן בעיני הקוראים (כלי הכרל), כי אחת היא לי מה שלא יענו בי המה (והכיונה כמו שפרשנו לעיל); או היה לו לכתוב באופן כזה: "והנה לא אשפוך פה רוחי בהמון מליצות כיתר הסופרים (עד למצוא חן בעיני הקוראים) מפני אם משכילים על דבר אמת הנמו (הקוראים) הלא גם כלי

דברים אחרים על דברי המחברת "חקר דבר" מאת אברהם אורי קאוונער.

זה לא ככ"ז הגיע לידי המחברת "חקר דבר" ובקראי את כל הכתוב שמה, מצאתי לנכון לעשות בהמחברת ההיא משפט כתוב ולבקר אותה במאמר ארוך, לא מפני שהיא ראויה לכך, אלא מפני שהשעה צריכה לכך; ויען אשר לא כירי עתיתי כעת להשלים את המאמר הארוך ולקבעו במכתב — עתי; ומלבד זאת הנה יש את נפשי לתת לו מקום במחברתי "עין משפט", אשר אוציא איה"ש כשנה האת לאור עם הערות והוספות רבות.... לכן אמרתי לדבר עד כה ועד כה דברים אחרים על המחברת הזאת ולהגיד להמחבר פשעו ושמץ משגיאותיו, פן יהיה חכם בעיניו וכעניי אנשים כגילו עד עת צאת מאמרי הארוך לאור.

1) בתחלת מחברתו ילעג המחבר להסופרים המתהללים החולקים כבוד זו לזו בתארים מתארים שונים, אבל מה נשתומם לראות, כי המחבר בעצמו לא נקי מפשע, והוא יתהלל ויתרומם ויתנשא בהקדמתו! — וזה לשוני במאמרי הארוך: "והנה כטרב

מליצות וכו' ימשכוני חסד, ואם בחשכה יתהלכו הלא גם אלפי
הקדמות לא יועילו. — כה יפלל המפרש לעתיד לבוא, יצלול
בהום „חקר דבר“ ויעלה חרס בידו, ולבסוף יתכלבל וידבר תועה
על המחבר, כי לא ירע משפט לשון עבר ומשפטי ההגיון, ומה שכחב
בראש ספרו על העלמה: „בשפת עבר לה שכס אחד על הגברים“
הכוונה במלת „גברים“ על עצמו וכבודו, וזהו מה שדקדק המהבר,
הגבר, וכחכ „על הגברים“ ולא „על איזו גברים.“ (והכן.) “ הנה
למשמע אזניך, קירא יקר, דברי חשבחות כאלה יוצאים מפי המחבר
בהקדמתו הקטנה והנמרצה, חוכיח על גבהותו ונודל לבכו, גם תעלה
עוד על לבך את השם הנכבד, שקרא למחברתו, והוא: „חקר
דבר“! וכרגע יזכר לפניך מה שכתוב באוצר השישים, שורש חקר,
שהוראתו „דרישה ועיון בדבר להגיע בו עד תכלית
ענינו“. ולא עוד אלא שיעלו על לבך גם הדברים, הכתובים בשער
המחברת והם: „קבוצת מאמרים שונים לרוח הזמן (!!)
בשפת עבר“. האף אמנם, כי אין לדברי השער שחר, לפי
משפטי הלשון וההגיון, אבל מי יעמוד לדקדק ולבקש חשבונות רבים
בשמעו את שתי המלות הנשגבות: לרוח הזמן! את שתי המלות
האלה, הקשורות היום לאות על מאמרי כל המתחילים למשוך בשבט
סופרים, והיו לטוטפת בין עיניהם וכותבים אותן על עמוד: חבוריהם
ובשעריהם; הנה בזכרך כל אלה, תעמוד מרעיד ותדאג להאיש
האומלל, אשר עליו ישתער המחבר ראשונה, לרוח הזמן, לעשות
בו שפטים, ובלב מלא פחד העוזב את ההקדמה הקטנה, כאנשי
הספינה, שנפלגה לים, וחשם עינך בספר, והנה לפניך האומלל מיצקון,
אשר בו יחל המחבר הפשחית!..... “ עכ"ל במאמרי.

(המשך יבוא). ש. י. אבראמאווין

דברים אחדים על דברי המחברת

"חקר דבר" מאת אברהם אורי קאוונער.

(המשך).

(2) כמאמרי הארוך הנזכר, אשר יש את נפשי לת לו מקום במחברתי, "עין משפט" שאוציא איה"ש בשנה הזאת לאור עם הערות והוספות רבות, ולהדפיסו שמה עם שאר מאמרים על מין מחברים—חנבים, שנתגלו כהיום בספרות העברית (יהי רצון מלפני הקוראים, שיהא שיח שפתותי זו חשוב ומקובל ומרוצה לפניהם כאלו הודענו מזה במודעה מפורסמת במכתבי העתים), הנה במאמרי הארוך ההוא כתוב עוד לאסוף אבל הרגע קורא יקרא אל סורא ואל תחת כי הנה המחבר איך שחוק יעשה לנו, אך התחפש לדוב משהיה, הנערים המשחקים. וכאמת הוא שיהי בן דרבי... לא ירע ולא ישחית חלילה. לתוכן דבריו הכבד ואל תפן לקל געש—מורא ופגוראותיו, פקח עיניך וראה שוממנותו כבא ארץ קל דברים תמתי כל פטרותיו וכו' וכו'. בתחלה אשפח פיהו לרוב הדברים וילעננה הכבוד, המסוכלים אצל ספריו, וכמילכ לבד פטרותיו ופטרות האוטלל וכחכם נאטפד אטעם תמכר אותם פזאמים כוכה—לפן דבריו—ופתאנון בכל רגע געש כאנני לולא קראתי את הקדמתו הקטנה והגמלתו מאין ידע המחבר את כל פתחו. זכינו לקרוא את הדיבור הקטנה וההמחבר נביא הוא תן מראש אשר יחולל בעצת מחמתו בכיותו היא ממש כנפשו נשיאים וגשם ורעו.

מעניני תולדות הטבע. והשנית, מדוע כחבת בודין כלשון כזו: "העתיק ה' אבראמאווין תולדות הטבע וכו'" והעתיק "ביננען ווירמער" תולעי הדבורים וכו'" מדברין משמע, כי אנכי הנה זה הוצאתי בהעתיקה כל חלקי הספר "תולדות הטבע" ובמקום שידובר מן הביננען ווירמער, העתיקתי תולעי הדבורים, ובראתי מחלקה חדשה אחת מתולעים (כדברין) וכזה הדין עם כל איש לשחוק עלי. וכאמת הלא ידעת, כי לע"ע הוצאתי רק את החלק הראשון, הכולל בחובו בעלי החיים היונקים לבר, והשגיאה הנזכרת איננה בחלק הזה, כי מה ענין תולעים לבעלי החיים היונקים? ואמנם היא נמצאת בלוח המפתחות להחלק הראשון, אשר השגיאה שמה לא הויק מאומה ולא חשכ לפשע רב. ומהתולעים "ביננען ווירמער" הנה ידובר בחלק השלישי מספרי, אשר אוציאו לאור איה"ש אחרי החלק השני ושמה מכואר, כי חמה נקראים "ביננען ווירמער" תולעים הפנימים (לא תולעים תכונים, כדברי המלמד גאלובאוו, שאינו יודע ההכרל בין פנימים ותכונים) לפי שהם נמצאים לא רק בקרב איש או בהבה, כי גם בתוך חומר לה וכמים וגם בתוך שרצים כמו בתוך זכוכים וכדומה. החכם לענף גדל ימים רבים בתוך המים תולעת אחת ממין הדראהטואורם (Cordius Aquaticus) שחגיחה מתוך הזכוכ. התולעת "עססיגאעלכען" יהיה בתוך החומץ, והתולעת "קלייסטער" אעלכען יהיה בתוך רכק—קמחי (מעלהקלייסטער). — האמין לי מצפצף יקר, כי לא אקפח חלילה את שכרך, ונאמן אנכי להרוותך לענה, עד אשר יצא מאפך. הן מעודי לא קפחתי חלילה שכר כל ברירה ואף כי שכר ברירה כמעט, אשר לא התרפית וטרחת בשכילי לכחוב עלי בכחב—שטנה כדברים האלה: "וככל—זאת האיש הזה נחל כבוד רב בין סופרי העברים בעד ספרו זה, וככל עת מצוא ישימו (על אפך ועל הפתך) בשמים תהלח, ונס הממושלה שחדרה לו מכחה... (למורת רוחך! הנקודות שהצגת אהרי מלת "מכחה" רומזות למה נתכוונת. הוי כושה! הוי כלמה!)."

ש. י. אבראמאווין

(המשך יבוא).

מאמרי, הנמצאים במכתבי—העתיים! ומו אפוא לא יטרר בכבי, בעת אקרא במאמרי לבכילמספר ולקרחה? קצף גדול אנכי קוצף על פורה שר של שכחה, אשר בודין השכיח את המחבר הנביא, כי אנכי כחבתי שלישים זה כבר על תארי הכבוד. כמדומה לי, שאנכי הקרמתי לשאת נס—הבקרת בספרות העברית בארצנו ולחקוע בשופר גדול לחירותה מן אנשי השם המדומים וכו' מבלי פחד מדבת כותבים רבים מנור עלי מסביב. לא בסתר דברתי וכחבתי מאמרי—בקרת שונים. בהערתי למאמרי "עמק יהושפט" (המליץ נומר 23, שנה שלישית) אמרתי: "מדות הסותרים יש גם בר' אמות של חורה, בשניהם הכל תלוי ברובי קרובים ואהבים, ושם עולם יתן מאיש לחברו בנשך ותרביית ככסף וכו'" ועוד אמרתי במאמרי שם (המליץ, נומר 32) "טוב ויפה היה הדבר, כי המבינים ההם, הקחבאים אל הכלים, השמיעו עתה קולם עמנו לטובת הספרות העברית, כי לב הסופר יחשב דרכו ודין הסמיכה לא יהיה נוהג בעת בישראל! לא לפי סמיכת החכמים יגדל מחבר, כי אם לפי מעלליו, ואנשי השם כלא היו אם אין מעשיהם מוכיחים עליהם! נחום הקמחי, מחבר ספר "מחוק מדכש" אך בער הוא, אף אמנם הוא מוכתר בכתר שם טוב ויש לו הסכמות רבות על ספרו, הן מאמרו על בנות צלפחד וכו' לא יועילו מאומה". ככה דברתי בשאר מאמרי זה מאז, ועתה במאמרי "אם קבלה היא נקבל". — ואשר הכאתי הסכמות חכמים עלי בהמליץ (נומר 16 שנה רביעית), הנה עשיתי זאת, רק מפני שהחכם הארקאווי (אשר בעת אהבו אנכי בכל לבי ונפשי) לא נתח את שירי (שכתבתי לפנים בנעורי ואשר עתה אין לי עסק בהם) בתער הבקרת, כאשר אהבתי, ו... גם בטל אותם כדבר שפתים לבד וכדבר בעלמא, ואם הוא חלל אותי כדבר שפתים, הלא היתה הרשות בידי להביא את אשר הללני בדבר שפתים. וכאמת אמרו, כל דבר היוצא מפי איש בלי שום טעם והוכחה, בין לשבח ובין לגנאי, אין בו ממש והרי הוא כצפצוף העופות ובשיחז ילדים. זהיא היא מרת בעל "חקר דבר", אשר בודף כלל לא ידרוש ויעיין בדבר, להגיע בו עד תפלת ענינו (כהוראת מלת חקר), אבל יהנה כגורו בלי טעמים ומופתים, יהלל ויחלל רק בדבר שפתים, בחפצו וכרצונו, עד כי למחכתו היה נאה ביותר שם "המצפצף" או "קול רברים" או "רחים של רוח הזמן" וכדומה וכו' וכו'. עכ"ל במאמרי.

3) במאמרי הארוך הנזכר, שם אנכי מוציא במספר כל שגיאות המחבר, וביחוד שגיאות תשובתו—החנכית (פתרון שה"ת החדש הזה יתבאר במאמרי הנזכר) על השאלות, שכאו במכתב— עתי "קיובליאנין", כי נפשו השחורה כעורב צפצפה שמה (במחילת כבוד המחבר) הבל הבלים ודברי בלע, כאלו נכנס בו רוח—שטות מרחים של רוח הזמן ובלבל את מוחו והשיאו לדבר עברה, לכחוב שטנה על היהודים. ואמנם פה אוכית את המהבר המצפצף על השטנה, אשר כחב עלי, כי תרע עינו כי על אשר הממשלה כדחתני בעד החלק הראשון מספרי "תולדות הטבע" כמתח ר"כ, כמו שיראה הקורא בעליל בכחב—שטנה של בעל "פיהו פתח בהבל ויצפצף: "זה לא כביר העתיק הי' "יח הטבע" מהפרופיססער (?) לענף ויעתיק "ביננען" דבורים, בעת אשר ההעתיקה הזאת דרושה "ים" וכו'" ראשית אשאלך מצפצף יקר, אשר עוד בשנת 1863 אנכי אנכי נומר 35 שנה שלישית? אם ככה לפרסם כל השגיאות שבלוחות עולם ועד עתה, וכזאת קספרים ההם מיטיף א תדע מאומה

דברים אחרים על דברי המחברת "חקר דבר" מאת אברהם אורי קאוונער. (סוף)

אמנם מאשר אנכי הצעיר עוד לא זכיתי להציג קבוצת מאמרים שונים לרוח הזמן כהמחבר, ולכרוא כמוהו קאלומבוס חדש, שגלה את אמעריקא ואוסטראליא במאה הארבע עשרה!! וגם האדם רעם שלנו איננו יפה כאדרעם שלו; לכן לא ארהיב בנפשי עוז לומר לפני קהל ועדה, שאין בעל "חקר דבר" יודע בין ימינו לשמאלו. לא ארהיב הלילה לומר כזאת על המחבר, שהוא לברט בכבודו ועצמו משתבח ומעיד עליו כהקדמתו הקטנה והנמרצה: "כי לב טהור חנן לי ה', אשר לא ישא פני כל (זולתי פניו) ואם אך מתי מספר אנשי אמת יהיו עמדי אז" — הלא טוב לי להיות עם המחבר, למען אהיה איש אמת. . . . אהת היא לי מה שלא יענו בי הקוראים הזמה, ואנכי מצדי לא אענה בו, כי לא ידע ולא יבין מה שהעתיק. על דברתי! אנכי אהיה עמדי ואלונו בקסתי ובעטי בכל אשר יפנה. . . . אפס זאת ארהיב לענות בו ולשאלהו שאלה גדולה בדברי נטע גאלו-באוו: "קודם כל אשאלך אדני קאוונער, עבור מי העתקת את מאמרך? ואם הענני: "למען האנשים אשר לא ידעו קרוא ספר כתוב בלשון עמים וככל—זאת נפשם חפצה לקחת לקח ע"ד כמה שני מציאות האדם על פני האדמה וכדומה, עוד אשאלך: מאין אדני ידעת זאת, אשר אנשים כאלה יאכו ללמוד מאמר י"כמה שני מציאות האדם על פני האדמה"? לו שאלת אנשים כאלה, אז ענו ואמרו לך, כי יותר טוב לחועלתם, לו העתקת למענם ספר המדבר מחכמת המספר (אריטהמעטיק) או ספרי כוכהאלטערייא, אשר יועיל למו במשאם ובמחנם (פה יעשה נטע גאלובאוו הערה ויביא ראיה מכור אחד במאזיר, עיר מולדתו, שאמר בפירוש, כי יותר טוב להעתיק ספר מורה דרך חכמת המספר והבוכהאלטערייא!). העברים אשר לא ידעו לשונות העמים וככל זאת נפשם חפצה לדעת דברי ימי עמנו (אין עלי אחריות בלבול דברים והעדר הגיון, אנכי בדברי נטע גאלובאוו אדבר) בלי חפונה לו שאלת אותם מה המה שואלים ממך, בקשו ממך כי תעתיק למו ספרי החכם גרעץ או יאסט (ומי יעתיק הבוכהאלטערייא?) אך אהת אדני, לא הלכת בדרך אנשים האוהבים את עמם אהבת אמת, אשר לא יעשו מאומה בטרם ידעו מה הוא מבקש מאתו (ומי אפוא המה אלה האנשים האוהבים את עמם אהבת אמת, אשר לא יעשו מאומה בטרם ידעו מה הוא מבקש מאתו (ומי אפוא המה אלה האנשים, האוהבים את עמם? — שאל גאלובאוו וינרך, מרעהו במאזיר ויאמר לך!) וכו'. עתה ה' קאוונער הלא תודה לי, כי איש הטורה לעם איזה חכמה מראש יתאמץ לדעת אותה על בוריה, האין זאת אדני? ע"כ אשאלך: האם נגלו לפניך תעלומות החכמה, אשר אתה מורה לעם ישרון? וכו' עוד אשאלך: מה ידרש מאיש החפץ לידע מחקרי ארץ? לדעת תורת השתלמות פני האדמה, יררש ללמוד בע"פ איזה ספר מורה דרך החכמה הזאת ונדע אותה היטב וכו' האיש המלמד אחרים את החכמה הזאת, לא די שידע, אשר שמה או שמה נמצאו עצמים מחקשים ואנכי חפץ, אך ממנו ידרש לדעת מכנה האדמה בכל פרטיה ולמען דעת כל אלה נצרך להיות בהררי המחצב ולחקור אכן אופל וצלמות ולבקע בצורי יאורים, ואיך אפיא העתקת מאמר מדבר מעניני מחקרי הארץ, וכי בחקר ההום התהלכת? הבאת אל אוצרות שלג? האם בחלמיש שלחת ירך והפכת משורש הרים? הגד אם ידעת בינה?" ער הנה דברתי כפעט ככל דברי נטע גאלובאוו, ועתה אדבר רק ברוחו בסגנון לשוני ואומר: מדכריך ידידי אהבונך, כי העתקת מאמרך לא מגוף המחברת של שליידען, הכתובה בלשון אשכנז, רק מהעתקה

